

Novinarsko častno razsodišče DNS in SNS

Sporočilo za javnost Novinarskega častnega razsodišča

Novinarsko častno razsodišče, skupni organ Društva novinarjev Slovenije (DNS) in Sindikata novinarjev Slovenije (SNS), je v zadevi »mariborska tragedija« dobilo 12 pritožb upravnega odbora DNS, vloženih proti 13 medijev: časnikov in televizij s spletnimi portali, samostojnih spletnih portalov in dveh radijev. Razsodišče je v vseh 13 primerih ugotovilo kršitve kodeksa.

POP TV, TV Slovenija in spletni portal Žurnal24 so kršili samo 17. člen, ki novinarje zavezuje k spoštovanju zasebnosti. Radio 1, Radio Aktual, moski.si, Moski svet.com, Planet TV, Planet Siol.net, Slovenske novice in Kanal A so kršili 17. in 12. člen, slednji sankcionira nedovoljeno zbiranje podatkov. Časnik Svet 24 in spletni portal svet24.si pa sta poleg 17. in 12. člena kršila še 23. člen, ki novinarje zavezuje k etičnemu poročanju o samomoru. Kodeks je kršilo 48 novinarjev in novinark, urednikov in urednic, voditeljev in voditeljic. V primerih, ko so bili avtorji skriti za začetnicami, so kodeks kršili odgovorni uredniki. Da novinar(ka) ni kršil(a) kodeksa, je razsodišče ugotovilo le v enem primeru (Anja Zupanc, Žurnal 24).

Razsodišče je kršitev 17. člena ugotovilo v vseh primerih objave spornega posnetka, tudi deloma zakritega, in v primerih, ko je bila vsebina posnetka nazorno opisana. Po presoji razsodišča objava tovrstnih vsebin, ki sodijo v najožji krog zasebnosti, ni v javnem interesu. Mariborska pedagoga, med njimi tragično preminuli ravnatelj, nista (bila) javni osebnosti, za katere je po kodeksu pravica javnosti do obveščenosti širša. Tudi v primeru, da bi šlo za javni osebnosti, bi po presoji razsodišča zelo težko našli razlog, ki bi upravičeval poseg v njuno intimnost. Dejstvo, da so nekateri mediji objavili, kar je pred njimi objavil že kakšen drugi medij - na to so se mnogi tudi sklicevali - po trdnem prepričanju NČR novinarjev in urednikov ne odvezuje odgovornosti za objavljeno vsebino. O kršitvi 17. člena je odločal tudi senzacionalističen pristop. Večina obravnavanih primerov razkriva, da se novinarji niso znali ali hoteli samoomejiti pri izbiri senzacionalističnih naslovov, vulgarnem opisovanju in povzemanju vsebine posnetka ali celo odkritem norčevanju iz žrtev kaznivega dejanja.

Novinarsko častno razsodišče je zatrjevano kršitev 12. člena prepoznalo v primerih objave posnetka oziroma opisovanja njegove vsebine. (12. člen sankcionira uporabo nedovoljenih načinov zbiranja podatkov; informacije, ki so za javnost izrednega pomena in so bile zbrane na nedovoljen način, lahko novinar objavi, če javnosti predstavi razloge za svoje ravnanje.) Razsodišče je večinsko menilo, da so novinarji 12. člen kršili v vseh primerih, ko niso pojasnili, kakšen je javni interes za objavo podatkov, zbranih na nedovoljeni način. Razsodišče je pri interpretaciji izhajalo iz teleološke (namenske) razlage besedila kodeksa. Namen določbe 12. člena je namreč v tem, da ni dopustna objava podatkov, pridobljenih na nedovoljen način, *ne glede na to, ali nedovoljene načine uporabe podatkov uporablja novinar ali kdo drug*. Namen določbe je razviden iz razprav v času priprave 12. člena kodeksa, ko so medijski strokovnjaki jasno zastopali to stališče. Članica

razsodišča Nada Ravter se z večinsko odločitvijo glede kršitve tega člena ni strinjala. V ločenem mnenju je menila, da bi kršitev 12. člena lahko ugotovili le v primeru, če bi pisalo, da novinar ne sme uporabljati nedovoljenih načinov zbiranja podatkov ali podatkov, zbranih na nedovoljeni način. Po mnenju Nade Ravter je to določbo kršil le tisti, ki je posnetek naredil, ne pa tudi tisti, ki ga je objavil.

Kršitev 23. člena, ki novinarja zavezuje k etičnemu poročanju o samomoru, je NČR ugotovilo le v enem primeru (Svet24 in spletni portala 24.si), v katerem ni bila izkazana potrebna pietetna previdnost pri navajanju okoliščin samomora. V prispevku so razkrili identiteto osebe, ki je storila samomor, in jo ponovno povezali s spornim posnetkom. Kršitve 23. člena pa razsodišče ni ugotovilo v primeru spletnih portalov Slovenskih novic in Žurnal24. O samomoru so poročali brez navajanja osebnih podatkov in okoliščin, žrtev pa je bilo prikazana obzirno.

Novinarsko razsodišče je razsodbe oziroma stališča v veliki večini sprejelo soglasno. Izjema je bilo že omenjeno nestrinjanje glede interpretacije 12. člena, Ranka Ivelja pa je glasovala proti v primeru Upravni odbor DNS proti TV Slovenija.

Novinarsko častno razsodišče po temeljiti obravnavi poslanih pritožb ugotavlja, da so preštivilni slovenski novinarji, uredniki in voditelji padli na zahtevnem preizkusu iz novinarske etike, kot jo določa Kodeks novinarjev Slovenije. Tragično preminuli ravnatelj in pedagoginja sta bili žrtvi kaznivega dejanja, znašla sta se v hudi stiski in nikakor nista bili javni osebi. Za razkrivanje njune zasebnosti v javnosti, ki je bilo v veliko primerih surovo in vulgarno, ni bilo prav nobenega javnega interesa. Teme, kot so spletno nadlegovanje, ravnanje pedagogov, poseganje v zasebnost in podobne nedvomno so v javnem interesu in so lahko predmet novinarske obdelave. To pa nikakor ne pomeni, da lahko novinarji v ta namen poteptajo pravico ljudi do temeljnega spoštovanja njihove zasebnosti. V tem primeru se novinarsko poročanje zlahka spremeni v medijsko gonjo s tragičnimi posledicami za vpletene posameznike.

V Ljubljani, 7. aprila 2015